

De opmars van wild na de Wende

ACHTUNG SCHWEINE. BORDEN MET DEZE WAARSCHUWINGEN ZIJN DE LAATSTE TIJD STEEDS VAKER TE ZIEN IN DE STRATEN VAN HET GROENE BERLIJN. SINDS DE WENDE RUKKEN ZWIJNEN, REEËN, VOSSEN EN MARTERS OP TOT AAN ALEXANDERPLATZ. TWINTIG JAAR NA DE VAL VAN DE MUUR GING JOOST VERMEULEN WANDELEND BERLIJN IN OP ZOEK NAAR WILD IN DE STAD.

■ JOOST VERMEULEN
FOTO'S: WWW.VISITBERLIN.DE

Het is vier uur in de ochtend. De meeste nachtvlinders hebben hun rustplaats bereikt. Slechts een enkeling beweegt zich nog moeizaam langs de gevels van de huizen. De meeste vroege vogels zijn nog niet ontwaakt. Alleen de zoete broodgeur ter hoogte van een conditorei wijst er op dat de dag nadert. Maar voor de rest heerst er in de Leipziger Straße, de anders zo drukke straat in het hart van Berlijn, de rust.

GEVARIEERD MENU

'Deze rust is bedrieglijk', zegt Peter Schüman, werkzaam voor een Duitse milieuvereniging. 'Want juist nu zijn de meeste dieren van de stad actief.' Hij laat na deze woorden zijn speurende

blik door de straat gaan. 'Kijk daar,' wijst hij naar een portiek aan de overkant. Tegen een lantaarnpaal staan wat plastic zakken. Rond de zakken beweegt wat, een rat misschien? Daar is het te groot voor. Een kat? Nee, het heeft meer iets weg van een hond. Maar die staat? Wat daar scharrelt, blijkt een van de tientallen vossen die de afgelopen jaren deze Berlijnse stadsstraat tot hun territorium hebben gemaakt. Peter Schüman: 'Vorig jaar hebben zes stellen hier in het hart van de stad hun jongen groot gebracht'. Zes paar vossen op nog geen drie vierkante kilometer. Ze hebben hun holen gevonden in binnentuinen, op zolders, in lege schuren en kelders. Kortom,

overall waar ze maar een gaatje kunnen vinden. Voedsel is er voor de dieren in overvloed. Een restje bami achtergelaten voor een snackbar, kippenpootjes uit een vuilniszak, ratten en muizen, duiven en andere stadsvogels: hun menu is zeer gevarieerd.

ACHTUNG SCHWEINE

'Achtung Schweine', staat er op het bord aan de rand van het bos in de Berlijnse wijk Grunewald. De wandelaar wordt zo gewaarschuwd voor wat nu al de grootste plaag van de stad wordt genoemd. Want sinds een aantal jaren wordt Berlijn, en met name het westelijke deel van de stad, overspoeld door grote aantallen wilde zwijnen. 'Ik durf mijn hond niet meer los te laten lopen' zegt een oudere dame die met haar kleine pekinese langs het prachtige wandelpad langs Wannsee loopt. 'Ik heb al van verschillende mensen gehoord dat hun honden zijn aangevallen, zeker als de zwijnen jongen hebben'.

'Een groot deel van alle verhalen over aanvallen van wilde zwijnen behoort tot de stadsmythologie',

SINDS EEN AANTAL
JAREN WORDT
BERLIJN OVER-
SPOELD DOOR WILDE
ZWIJNEN: 'IK DURF
MIJN HOND NIET
MEER LOS TE LATEN
LOPEN'

zegt Herman Schiffbauer, werkzaam voor Fuss e.V., een organisatie die zich bezighoudt met het steeds verder uitdijende netwerk aan wandelpaden en wandelroutes die de hoofdstad van Duitsland kent. 'Wilde zwijnen zijn, net als trouwens de meeste dieren, banger van ons dan wij van hen. En alleen wanneer ze echt lastig gevallen worden, bijvoorbeeld omdat er op hen geschoten wordt of als ze vast komen te zitten, willen ze wel eens aanvallen.' Toch komen er ook bij zijn organisatie steeds vaker klachten binnen over het zwartwild. En die klachten komen niet alleen van wandelaars die onaangename ontmoetingen hebben in de echte bossen aan de uiterste randen van de stad. Ook vinden er soms incidenten plaats op geheel onverwachte plaatsen, zoals de omgeving van Niederschönhausen en Blankenburg in het noorden van de stad. Er is laatst zelfs een zwijn met jongen gesignaleerd in het stadsdeel Wedding, midden in de stad. De dichtstbijzijnde grote groenzone is kilometers van de plek waar het beest werd gezien.

JACHT

Dat steeds meer mensen wilde zwijnen, vossen, herten en ook

reeën tegenkomen, heeft volgens Herman Schiffbauer een aantal oorzaken. Allereerst omdat steeds meer mensen de bossen en buitengebieden van de stad bezoeken. Veel van de groene zones die nu doorsneden worden door wandelpaden en fietsroutes, waren tot tien jaar geleden verboden terrein. Dat gold vooral de bossen aan de oostkant van de stad. Maar ook delen van Grunewald en het Spandauer bos in West-Berlijn waren tot de val van de muur om veiligheidsredenen niet goed begaanbaar. In het voormalige oosten werden bovendien - zo weten we sinds kort uit de archieven - de populaties zwijnen, maar ook herten en fazanten op bepaalde plekken kunstmatig op peil gehouden ten behoeve van de jacht door de elite van de communistische partij. Omdat na de Wende het beheer van die gebieden verviel en de grenzen tussen de bosgebieden werden opgeheven, konden deze dieren daarna gemakkelijk naar de relatief lege delen oversteken.

MUUR

Ook de muur tussen de twee delen van de stad vormde plotse-ling geen belemmering meer.

IN HET VOORMALIGE OOSTEN WERDEN DE POPULATIES ZWIJNEN, HERTEN EN FAZANTEN KUNSTMATIG OP PEIL GEHOUDEN VOOR DE JACHT DOOR DE ELITE VAN DE COMMUNIS- TISCHE PARTIJ

Naturschutz Berlin is dat ook niet nodig. De overlast blijft beperkt tot platgetrapte volkstuinten, omgewoelde bloemperken in de tuinen in de voorsteden en een enkele gewonde hond. Wandelers lopen volgens hem in Berlijn ook nauwelijks gevaar. Desondanks geeft hij net als de meeste andere natuurbeschermers toe dat het verstandig is om alert te zijn. 'Blijf op de aangegeven wandelpaden, houdt de hond vooral overal aangelijnd. En mocht je toch een zwijn tegenkomen, blijf staan en maak flink lawaai', is het advies in een informatiefolder van de VVV in Dahlem, een groene buitenwijk in het zuiden van de stad. En mocht je gebeten worden door een vos, dan is het advies om direct een dokter op te zoeken. Er zijn tot nog toe in de regio Berlijn geen gevallen

van hondsdoelheid geconstateerd, maar ook tetanus kan via een vossenbeet verspreid worden.

WANDELEN NA HET COMMUNISME

De grootste kans om een wild zwijn, hert of vos tegen te komen heeft een wandelaar overigens wanneer hij een van de vele nieuwe groene wandelingen van Fuss e.V. maakt. En wie geluk heeft kan dan zelfs een marter tegenkomen. Ook deze kleine rover heeft namelijk van de historische gebeurtenissen geprofiteerd en is na de val van de muur aan een onweersaanbare opmars in westelijke richting begonnen.

Sterker nog: de onbebouwde zone van de muur ging al snel als een gigantische groene baan fungeren waarlangs dieren zonder al te veel problemen ver de stad in konden trekken. En zo kwamen ze op plekken die tot dan toe onbevolkt waren. Wat ook sterk heeft bijgedragen tot de explosie van het wild, is het feit dat sinds de 'wende' voor de hele stad een jachtverbod geldt. Binnen een straal van een paar kilometer van een bebouwing mag niet gejaagd worden. Vrijwel alle Berlijnse bossen en groenzones vallen nu onder die regeling. Alleen wanneer er sprake is van ernstige overlast, mag er beheersjacht worden uitgevoerd. De praktijk wijst uit dat de overheid maar heel zelden toestemming geeft om op deze grond tot afschot over te gaan. Volgens een vertegenwoordiger van de Bund für Umwelt und

Berlijn wandelstad

Fuss e.V., de grootste belangenorganisatie van wandelaars, heeft geprofiteerd van de val van het communistische regime twintig jaar geleden. Herman Schiffbauer van Fuss e.V.: 'Voor de wandelaars is de val van de muur enorm belangrijk. Voor die tijd stelde wandelen in Berlijn nog niet veel voor. Er waren in West wel wat routes. Maar die liepen bijna allemaal door de, vooral in de zomer heel druk bezochte, recreatiegebieden bij de Havel en langs de Spree-oever. En alle stadswandelingen liepen dood op de muur. In het oosten was de situatie nog slechter. Sinds de muur is verdwenen, is het aantal wandelroutes in beide delen van Berlijn explosief gestegen. 'Er zijn nu bijvoorbeeld voor alle Berlijners prachtige wandelingen in de omgeving van de Müggelsee mogelijk. Voor de Wende was de omgeving rond dit meer vanwege de nabijheid van de muur slechts toegankelijk met een speciale vergunning. En ook bij Barnim is een heel natuurgebied, het Barnimer Feldmark, toegankelijk geworden.

Tallose wandelingen die vroeger doodliepen op de muur zijn nu met elkaar verbonden. Een mooi voorbeeld van zo'n doorlopende route is wandeling nummer 16 op de door Fuss e.V. onlangs uitgegeven overzichtskaart. Deze route voert van Heiligensee (in het westen aan de Havel) dwars door het noorden van de stad via de oude kernen van Lubars en Karov naar Ahrensfelde helemaal in het oosten van de stad (een wandeling van ongeveer 40 kilometer). In totaal is in de afgelopen jaren al ruim 500 kilometer voetpad door deze vereniging in kaart gebracht. En dat aantal moet in de komende jaren nog verdubbeld worden. 'Er zijn nog zoveel onontgonnen stukken in de stad', zegt Schiffbauer. 'Zo is er bijvoorbeeld nog geen doorgaande route over het Britzerfeld, een grote groenzone in de wijk Neukölln. Ook in de wijk Hellersdorf liggen allerlei kleinere groenstroken die met elkaar verbonden kunnen worden'. Van alle routes die in kaart gebracht worden zullen ook beschrijvingen volgen. De belangrijkste wandelroutes zullen de komende jaren ook goede markeringen krijgen. Voorlopig moet de wandelaar het echter nog even doen met die ene overzichtskaart.

De wandelkaart 'Berlin Flanieren-Spazieren-Wandern, 20 Grüne Hauptwegen' van Fuss e.V. is ondermeer verkrijgbaar bij de wandelboekhandel Pied a Terre in Amsterdam en in de betere boekhandels in Berlijn. Info www.fuss-ev.de.